

Тригубенко Марина Володимирівна,
кандидат юридичних наук,
заступник начальника
науково-організаційного відділу
ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7646-3595

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті досліджено зарубіжний досвід державного регулювання наукової діяльності на прикладі Китаю, США, Польщі, Франції, Німеччини.

Встановлено, що практично всі європейські країни систематично збільшують фінансування витрат на наукові дослідження. Серед позитивних аспектів зарубіжного досвіду державного регулювання наукової діяльності виявлено: скорочення державного фінансування на користь приватного сектору, широке застосування міжнародної мобільності науковців та міжнародної співпраці, пріоритетність орієнтування наукової діяльності на потреби практичних сфер. Наголошується на доцільності одночасного застосування прямої (різнорівневе бюджетне фінансування, гранти, субсидії, дотації, безвідсоткові позики тощо) та непрямой фінансової підтримки наукової діяльності (система пільг, податкова знижка, податкові канікули для приватного сектору, що бере участь у фінансуванні наукової діяльності).

Ключові слова: зарубіжний досвід, державне регулювання, наукова діяльність, наукова сфера, державне регулювання вітчизняної науки.

Ураховуючи євроінтеграційний курс нашої держави, розвиток державного регулювання наукової діяльності в Україні має ґрунтуватися не лише на національних нормах, а й на міжнародно-правових стандартах. Стан державного регулювання вітчизняної науки на сьогодні є вкрай несприятливим для можливості ефективного використання наукового потенціалу наших науковців у порівнянні із зарубіжними країнами.

Аналіз науково-теоретичної бази з теми дослідження дає підстави стверджувати, що в цілому питання зарубіжного досвіду державного регулювання наукової діяльності неодноразово привертало увагу вітчизняних дослідників. Деякі аспекти цієї теми вивчали: Р.В. Неколяк, І. Данилова, Б. Олексюк, Є.С. Єгоров, Т.А. Луценко та ін. Проте наявні дослідження мають здебільшого обмежений характер. Отже, метою нашої статті є вивчення зарубіжного досвіду державного регулювання наукової діяльності у контексті з'ясування можливості його застосування в Україні, виявлення позитивних аспектів та розробка пропозицій щодо їх упровадження в Україні.

Фінансування наукових досліджень є важливим завданням підтримки наукової і науково-технічної діяльності. Обсяг фінансування науки прийнято вимірювати у співвідношенні до ВВП – в Україні цей показник закріплений на законодавчому

рівні та становить не менше 1,7 %, хоча останнім часом фактично не перевищує навіть 1 % [1]. Слабкі державні інституції, несприятливе середовище для ведення інноваційного бізнесу та недружня фінансова система створюють перешкоди для комерціалізації інновацій та їх впливу на зростання ВВП. Упродовж останнього десятиліття Україна залишається у групі країн із доходом нижче середнього (за групуванням країн Світовим банком). Сильними сторонами України залишаються: знаннєві та технологічні результати, інноваційні зв'язки, людський капітал і дослідження, можливості приваблювання талантів, ринкові та нормативні можливості на ринку праці, інституції, креативність, проникнення високих технологій, навички. Людські ресурси – складова індексів, яка все ще залишається найбільш сильною стороною України. Повільна розбудова привабливої для дослідників та інженерів інноваційної екосистеми разом зі зниженням бюджетного фінансування освіти та науки може знищити цю перевагу нашої країни.

Так, розвинуті країни питанням розвитку науки приділяють більшу увагу, а частка витрат на її фінансування становить у середньому близько 3 % ВВП, в Ізраїлі та Швеції – 4 %. При цьому державні витрати на діяльність одного українського науковця у 18 разів менші, ніж бразильські показники, у 34 рази – ніж південнокорейські й у 70 – ніж американські [1].

Варто зазначити, що практично всі європейські країни систематично збільшують фінансування витрат на наукові дослідження. Відчутне зростання розпочалося у 2008–2009 рр. і триває дотепер. У цілому по Європейському Союзу показник наукоємності ВВП збільшився з 1,77 % у 2000 р. до історично найбільших 2,06 % від ВВП у 2017 р. Основними джерелами фінансування науки є підприємницький та державний сектори. У ЄС у 2016 р. вони разом забезпечували 87,5 % фінансування наукових досліджень. З 2010 р. до 2015–2017 рр. фінансування науки скорочувалося на користь підприємницького сектору практично в усіх країнах [2, с. 139].

Сьогодні приватний сектор є головним джерелом фінансування і проведення наукової діяльності в економічно розвинених країнах. На його частку припадає від 50 % до 70 % загального фінансування науки в США, Німеччині, Франції. Він виконує від 60 до 75 % усіх наукових досліджень і розробок у цих країнах, фінансує і виконує понад 70 % прикладних наукових досліджень і понад 90 % науково-технічних (експериментальних) розробок. Частка фундаментальних досліджень, що проводяться приватним сектором, не перевищує 4 %. Частка державного сектору в загальному фінансуванні наукових досліджень у більшості розвинених держав у 1,5–2 рази менше, ніж приватного. У США вона перебуває на рівні 34 %, Німеччині – 37 %, Франції – 42 %. Частка державного сектору у виконанні досліджень і розробок складає у середньому в розвинених країнах 13–14 % усіх наукових робіт [3, с. 316].

Проте зауважимо, що у світі немає єдиного загальноприйнятого джерела фінансування наукової діяльності. І кожна країна, враховуючи свої особливості, підходить до цього питання по-різному. Зокрема, в одних країнах державне регулювання наукової діяльності реалізується шляхом прямої (різнорівневе бюджетне фінансування, гранти, субсидії, дотації, безвідсоткові позики тощо), в інших – непрямої (система пільг, податкова знижка, податкові канікули тощо) фінансової підтримки [2, с. 139]. Для прикладу, у США система податкових пільг при реалізації наукової діяльності є однією з найбільш ефективних.

лізації наукових досліджень і розробок існує з 1981 року. Податкова знижка допускає можливість відрахування витрат на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (далі – НДДКР), пов'язаних з основною виробничою і торговою діяльністю платника податків, із суми оподатковуваного податком доходу. До 1995 року вона становила 25 %, нині – 20 %. Підраховано, що в цілому амортизаційні і податкові пільги покривають у середньому в США від 10 до 20 % загальної суми витрат на НДДКР [4, с. 8]. У Франції реалізується наукова політика, побудована на поєднанні прямих і непрямих методів підтримки інновацій. Пряма фінансова підтримка надається у вигляді безвідсоткової позики терміном до п'яти-шести років. Причому позика підлягає поверненню тільки в разі успішного виконання проєкту. За оцінками фахівців Anvar, у середньому від 40 % до 50 % кредитів, які надає агентство, повертаються. Як метод непрямой підтримки застосовується прирісна податкова знижка в розмірі 50 %, яка визначається з огляду на досягнуте компанією збільшення витрат на НДДКР, порівняно з рівнем базового року або середнього за певний період. Також діють “податкові канікули” – тимчасове звільнення від сплати податку на прибуток або часткове його зниження, що поширюється на новостворені малі й середні науково-дослідні фірми, зі зниженням на перші п'ять років їх діяльності на 50 % від суми сплачуваного ними прибуткового податку. Нові компанії в наукомісткому секторі виробництва, витрати на наукові дослідження та розробки яких перевищують 15 % від обігу, звільняються від податків на вісім років [5, с. 81].

На нашу думку, зважаючи на рівень недофінансування вітчизняної науки в Україні, доцільно застосувати як заходи прямої, так і заходи непрямой фінансової підтримки наукової діяльності. Зокрема, доречно було б розробити та прийняти низку законодавчих змін стосовно заохочення корпоративного сектору у фінансуванні науки як на державному, так і на місцевому рівнях.

Водночас необхідно зазначити, що в цілому зарубіжний досвід передбачає такі основні способи фінансування науки і досліджень: фінансування з державного бюджету; фінансування приватного сектору; фінансування за допомогою благодійників; використання міжнародної допомоги або відразу з декількох джерел. Іншим джерелом доходу дослідних інститутів може бути самофінансування, тобто за рахунок надання платних послуг дослідними інститутами або від продажу продуктів їх діяльності, досліджень і розробок тощо [6].

Слушним у цьому контексті є досвід Німеччини, яка є лідером серед країн, що займаються активною науковою діяльністю. Ця країна вирізняється значною кількістю різноманітних закладів вищої освіти, науково-дослідних установ тощо. Державне фінансування різних аспектів досліджень у Німеччині організовано трьома способами: з федерального бюджету; з місцевих бюджетів, спільно з обох бюджетів. За рахунок державних коштів надається підтримка дослідженням у тих галузях науки, які проводяться в інтересах суспільства, тому що фундаментальні дослідження, здатні створити необхідні імпульси для дослідницьких галузей, орієнтовані на прикладні цілі [5, с. 80].

Особливої уваги заслуговує досвід зарубіжних країн щодо міжнародної співпраці. Такий досвід для України має кілька позитивних аспектів. По-перше, теоретично, міжнародна мобільність може покращити мовні навички та інші міжкультурні компетенції науковців. Це також може допомогти вченим розвивати

специфічні методологічні та технічні навички, які можуть бути цінними у подальшій їх науковій діяльності, а також для української наукової спільноти в цілому [7, с. 334]. Міжнародна мобільність нарощує знання у відповідних сферах наукової діяльності та сприяє обміну досвідом з колегами, які працюють як в академічному, так і в корпоративному середовищах.

Крім того, по-перше, міжнародна мобільність науковців забезпечить необхідний доступ до дослідницьких інфраструктур та фондів для отримання та розвитку необхідних знань для успішного провадження наукової діяльності. По-друге, міжнародній спільноті добре відомий напрям міжнародної співпраці, зокрема фінансування наукової діяльності одних країн іншими. Так, для прикладу, Китай і ЄС спільно опублікували в цілому 81 996 статей у період з 2009 до 2014 рр., і 76,7 % цих публікацій одержали фінансову підтримку. Причому близько 80 % спільних публікацій одержали фінансову підтримку з боку китайських організацій. Після цього фінансування на національному рівні в державах-членах ЄС також сприяло 48 % спільних публікацій, і близько 13 % цих спільних публікацій отримали фінансування від Європейської комісії [1]. При цьому необхідно зазначити, що у політиці фінансування досліджень Китаєм присутній так званий “ефект Метью”. Його сутність зводиться до того, що більш високу ймовірність отримання більшого фінансування мають дослідні групи з більш високим профілем (з погляду публікацій). Зокрема, у країнах із високим дослідницьким потенціалом (тобто провідних гравців у співпраці), таких як Великобританія і Німеччина, в середньому 75 % спільних публікацій, написаних у співавторстві з китайськими дослідниками, фінансувалися китайськими організаціями [7, с. 334].

Однак при цьому необхідно переглянути пріоритети вітчизняної наукової діяльності. Як слушно зауважують науковці, реальна цінність науки полягає в її ролі як “інструменту” і “внеску в економічну продуктивність”, а не “цінності самій по собі” [1]. А отже, потрібно зосереджуватися на сферах діяльності більш необхідних суспільству.

Запропоновані особливості напряму подальшого розвитку наукової діяльності сприятимуть зацікавленості приватного сектору у фінансуванні досліджень. Адже нині в Україні наукова діяльність та діяльність підприємств майже не перетинається одна із одною, що, на жаль, унеможливорює вирішення на рівні науки низки практичних проблем, які виникають у роботі певних підприємств. Тобто підприємства не бажають вкладати частину прибутку для розвитку інноваційної діяльності, яка б з часом могла значно покращити процес виробництва, удосконалити роботу підприємств, підвищити ефективність вироблення продукції тощо [8, с. 18].

Рентабельним буде й для держави фінансування подібних проєктів. Адже за умови фінансового дефіциту та економічної кризи в країні істотною проблемою в цьому аспекті є правильний розподіл обмежених фінансових ресурсів [9; 10]. Наукові дослідження українських учених мають бути обумовлені потребами суспільства, разом з тим наявні ресурси та науковий потенціал зосередити на підтримці досліджень, які є основою інноваційного розвитку нашої країни.

Про доцільність таких запроваджень свідчить й досвід країн, що є лідерами у провадженні наукової діяльності. Для прикладу, орієнтуються на потреби корпоративної сфери науковці США. Організація наукової діяльності Сполучених

Штатів Америки суттєво пов'язана з організацією діяльності різноманітних корпорацій, які беруть активну участь у здійсненні науково-дослідної роботи, використанні отриманих досліджень у своїй практичній діяльності. Система освіти і науки та корпоративний сектор США взаємопов'язані, утворюють цілісне інституційне утворення, що працює над однаковими питаннями. Університети у цій системі завжди йдуть попереду, своїми дослідженнями попереджаючи корпорації про можливі проблеми, та головне – заздалегідь готують кадри, здатні ці проблеми вирішити [8, с. 18]. Саме такий підхід до організації діяльності забезпечує ефективну взаємодію університетів із корпоративним сектором [2, с. 137–138]. Вагомим би було запозичення такого досвіду і для України.

Цінним також для України у контексті залучення приватного сектору до фінансування наукової діяльності видається досвід Франції з огляду на те, що державне регулювання наукової діяльності у цій країні реалізується шляхом прямої (безвідсоткові позики) і непрямої (податкова знижка, податкові канікули) фінансової підтримки [2, с. 137]. Зауважимо, що визначальна увага при державному регулюванні науки у Франції надається посиленню стратегічного планування й формування національних пріоритетів, побудові єдиної системи оцінки результатів наукових досліджень, налагодженні зв'язків між дослідженнями в державному і приватному секторі та посиленні інтеграції французької системи досліджень у загальноєвропейський дослідницький простір [11, с. 473].

У Польщі запит на дослідження та розробки формує бізнес, а фінансує дослідження держава. Такий підхід сприяє розвитку технологій і інновації знаходять застосування на виробництві. До того ж, в такий спосіб створюється конкурентний ринок праці для науковців, що загальмовує їх еміграцію з Польщі. Запровадження нової системи, зокрема, сприяло доступу до фінансування наукових досліджень молодим ученим, які, попри брак наукового ступеня, звання тощо, мають високий творчий потенціал [4, с. 13]. Відповідний зарубіжний досвід заслуговує уваги у контексті можливості його застосування в Україні. Адже брак наукового ступеня є суттєвою перешкодою на шляху до отримання фінансової підтримки наукової діяльності молодих вчених. На нашу думку, саме молоді вчені можуть не лише зробити вагомий внесок у розвиток вітчизняної науки, а й зацікавити міжнародних інвесторів своїми креативними науковими проектами.

Суттєвого значення для розвитку науки має роль місцевих органів влади на місцях, що реалізують безпосередню діяльність щодо розвитку та функціонування освіти на місцях. Так, наприклад, у США розвитку науки на місцях сприяють окремі штати, які здійснюють контроль за виконанням федеративних програм розвитку науки, створюючи власні регіональні плани розвитку сфер наукової діяльності, яка найбільше відповідає соціальному та економічному розвитку окремого штату. Усі штати мають свої стратегічні плани у сфері розвитку науки й технологій. Регіони концентрують свою увагу на реалізації короткострокових програм досліджень і розробок, а також на питаннях комерціалізації технологій, де вони мають перевагу. При цьому ініціатива штатів формується під відчутним впливом приватних фірм і відбиває знання й потреби місцевих ринків продукції та послуг [12, с. 80]. На нашу думку, окреслений досвід цілком може бути імplementовано у вітчизняну систему державного регулювання наукової діяльності.

Отже, результати здійсненого аналізу дозволяють зробити висновок про те, що нині державне регулювання наукової діяльності в Україні потребує суттєвого коригування з урахуванням позитивного досвіду провідних країн світу. Зокрема, у напрямках: скорочення державного фінансування на користь приватного сектору, перегляду пріоритетного спрямування наукової діяльності, розвитку міжнародної мобільності науковців, пошуку альтернативних, відмінних від державних, джерел фінансування наукової діяльності. На законодавчому рівні доцільно передбачити застосування заходів прямої та непрямої фінансової підтримки наукової діяльності, як на державному, так і на місцевому рівнях.

Насамкінець зауважимо, що питання зарубіжного досвіду державного регулювання наукової діяльності потребують подальших наукових досліджень, зокрема, у напрямі вивчення світового досвіду щодо міжнародної мобільності науковців.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Wang L., Wang X., Piro F.N., & Philipsen N.J. The effect of competitive public funding on scientific output: A comparison between China and the EU. *Research Evaluation*. 2020. URL: <https://doi.org/10.1093/reseval/rvaa023> (дата звернення: 03.06.2021).
2. Кротивницький Р.С. Державне регулювання та розвиток наукової діяльності: зарубіжний досвід та можливості для України. Інвестиції: практика та досвід. 2018. № 10. С. 135–140.
3. Луценко Т.А. Міжнародний досвід державного регулювання науки та інноваційної діяльності. Теорія та практика державного управління. 2015. № 2. С. 311–316.
4. Мягкова О.В. Закордонний досвід державного регулювання науково-технічної та інноваційної діяльності. Сучасні питання економіки і права. 2012. № 2. С. 5–13.
5. Данилова І. Зарубіжний досвід державного регулювання наукової сфери: теоретико-методологічні рекомендації для України. *Jurnalul juridic national: teorie si practica*. Кишинів, 2014, грудень. С. 79–85.
6. Дем'яненко М. Особливості фінансування сучасної вітчизняної науки. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1940:problem+i+finansuvannya+vitchiznyanoi+nauki2&catid=64&Itemid=376 (дата звернення: 03.06.2021).
7. Netz N., Hampel, S., & Aman, V. What effects does international mobility have on scientists' careers? A systematic review. *Research Evaluation*. 2020. № 29 (3). P. 327–351.
8. Христинченко Н.П. Міжнародний досвід організації наукової діяльності на прикладі США та Німеччини. *Наше право*. 2014. № 6. С. 17–21.
9. Chinnemaya T., Chebanenko V. Publication activity as an indicator of scientific status. *RUDN Journal of Studies in Literature and Journalism*. 2020. № 2. P. 386–391.
10. Hauss K. What are the social and scientific benefits of participating at academic conferences? Insights from a survey among doctoral students and postdocs in Germany. *Research Evaluation*. 2020. URL: <https://academic.oup.com/rev/advance-article-abstract/doi/10.1093/reseval/rvaa018/5897675> (дата звернення: 03.06.2021).
11. Неколяк Р.В. Зарубіжний досвід регулювання наукової діяльності. *Правова держава*. 2017. № 28. С. 470–479.
12. Єгоров Є.С. Програми інноваційного розвитку зарубіжних країн: досвід та досягнення. Актуальні питання інноваційного розвитку. Х.: ФІНН. 2012. № 2. С. 77–83.

REFERENCES

1. Wang, L., Wang, X., Piro, F. N., & Philipsen, N.J. (2020) The effect of competitive public funding on scientific output: A comparison between China and the EU. *Research Evaluation*. URL: <https://doi.org/10.1093/reseval/rvaa023> (Date of Application: 03.06.2021) [in English].
2. Kropyvnyts'kyi, R.S. (2018) Derzhavne rehulyuvannya ta rozvytok naukovoyi diyal'nosti: zarubizhnyy dosvid ta mozhlyvosti dlya Ukrayiny. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*. "State Regulation

and Development of Scientific Activity: Foreign Experience and Opportunities for Ukraine". Investments: Practice and Experience 10, 135–140 [in Ukrainian].

3. *Lutsenko, T.A.* (2015) Mizhnarodnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya nauky ta innovatsiynoyi diyal'nosti. "International Experience of State Regulation of Science and Innovation". Theory and Practice of Public Administration 2, 311–316 [in Ukrainian].

4. *Myahkova, O.V.* (2012) Zakordonnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya naukovo-tekhnichnoyi ta innovatsiynoyi diyal'nosti. "Foreign Experience of State Regulation of Scientific, Technical and Innovative Activities". Modern Issues of Economics and Law 2, 5–13 [in Ukrainian].

5. *Danylova, I.* (2014) Zarubizhnyy dosvid derzhavnoho rehulyuvannya naukovoyi sfery: teoretyko-metodolohichni rekomendatsiyi dlya Ukrayiny. "Foreign Experience of State Regulation of the Scientific Sphere: Theoretical and Methodological Recommendations for Ukraine". National Legal Journal: Theory and Practice. Chisinau, December. P. 79–85 [in Ukrainian].

6. *Demyanenko, M.* Osoblyvosti finansuvannya suchasnoyi vitchyznyanoyi nauky. "Features of Financing of Modern Domestic Science". URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1940:problemifinansuvannyavitchiznyanojinauki2&catid=64&Itemid=376 (Date of Application: 03.06.2021) [in Ukrainian].

7. *Netz, N., Hampel, S., & Aman, V.* (2020) What effects does international mobility have on scientists' careers? A systematic review. Research Evaluation 29 (3), 327–351 [in English].

8. *Khrystynchenko, N.P.* (2014) Mizhnarodnyy dosvid orhanizatsiyi naukovoyi diyal'nosti na prykladi SSHA ta Nimechchyny. "International Experience in Organizing Scientific Activities on the Example of the United States and Germany". Our Law 6, 17–21 [in Ukrainian].

9. *Chinennaya, T., Chebanenko, V.* (2020) Publication activity as an indicator of scientific status. RUDN Journal of Studies in Literature and Journalism 2, 386–391 [in English].

10. *Hauss, K.* (2020) What are the social and scientific benefits of participating at academic conferences? Insights from a survey among doctoral students and postdocs in Germany. Research Evaluation. URL: <https://academic.oup.com/rev/advancearticleabstract/doi/10.1093/reseval/rvaa018/5897675> (Date of Application: 03.06.2021) [in English].

11. *Nekolyak, R.V.* (2017) Zarubizhnyy dosvid rehulyuvannya naukovoyi diyal'nosti. "Foreign Experience in Regulating Scientific Activity". Constitutional State 28, 470–479 [in Ukrainian].

12. *Yehorov Ye.S.* (2012) Prohramy innovatsiynoho rozvytku zarubizhnykh krayin: dosvid ta dosyahnennya. "Innovative Development Programs of Foreign Countries: Experience and Achievements". Current Issues of Innovative Development. H.: FINN. No 2. P. 77–83 [in Ukrainian].

UDC 347.73:316.422

Tryhubenko Maryna,
Cand. Sci. (Law),
Co-Chief of the Department
of the State Research Insritute MIA Ukraine,
Kyiv, Ukraine,
ORCID ID 0000-0001-7646-3595

FOREIGN EXPERIENCE OF LEGAL SUPPORT OF STATE REGULATION OF SCIENTIFIC ACTIVITY

Research article examines the foreign experience of state regulation of scientific activity on the example of China, USA, Poland, France, Germany.

It is established that almost all European countries systematically increase funding for research costs. Moreover, public funding for science was reduced in favor of the business sector in almost all countries.

It was found out that in general the world experience provides the following main ways of financing science and research: financing from the state budget; private

© Tryhubenko Maryna, 2021

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2021.2\(52\).9](https://doi.org/10.36486/np.2021.2(52).9)

Issue 2(52) 2021

<http://naukaipravoohorona.com/>

sector financing; funding with the help of philanthropists; use of international assistance or from several sources at once. Another source of income for research institutes can be self-financing, i.e. through the provision of paid services by research institutes or from the sale of products of their activities, research and development.

Among the positive aspects of foreign experience of state regulation of scientific activity are: reduction of public funding in favor of the private sector, widespread use and development of international mobility of scientists and international cooperation, priority orientation of scientific activity to the needs of practical areas. Interesting and important is the foreign experience of countries where the education and science systems and the corporate sector are interconnected, forming a holistic institutional entity working on the same issues. Universities in this system are always ahead, with their research warning corporations about possible problems and most importantly prepare in advance the staff that can solve these problems. It is this approach to the organization of activities that ensures the effective interaction of universities with the corporate sector to obtain performance indicators.

It was found out that scientists from countries that are leaders in terms of scientific development, in their research focus on the needs of the corporate sphere, which contributes to the interest of the corporate sector in funding science.

Given these conclusions, it is suggested to borrow the relevant foreign experience. Emphasis is placed on the expediency of simultaneous application of direct (multilevel budget funding, grants, subsidies, interest-free loans, etc.) and indirect financial support for research (system of benefits, tax rebates, tax holidays for the private sector involved in research funding).

Keywords: foreign experience, state regulation, scientific activity, scientific sphere, state regulation of domestic science.

Отримано 07.06.2021